

Список використаних джерел:

1. Взаємодія поліції та громади. Буклет підготовлено та надруковано за підтримки програми «Права людини та правосуддя» МФ «Відродження» 2 с. URL: https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2017/02/com_pol.pdf (дата звернення 26.05.2022).
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 26.05.2022).

Марина САЄНКО,
старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем
превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
ПОВНОВАЖЕНЬ В ЧАСТИНІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ
ПРИМУСУ ПІД ЧАС ДІЇ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Запровадження воєнного стану через напад росії на Україну змінило життя та діяльність усіх верств населення країни та інституцій. Нові повноваження отримали ЗСУ, а також правоохоронні органи України.

Введення в Україні особливого правового режиму, що передбачає надання відповідним органам державної влади та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень визначає стаття 1 Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Так, набули чинності зміни до Закону України «Про Національну поліцію», якими передбачено розширення повноважень поліції на період введення в Україні воєнного стану його припинення або скасування [2].

Поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені Законом України «Про Національну поліцію». Порядок застосування заходів примусу (фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї) регламентується статтями 42, 43, 44, 45, 46 Закону

України «Про Національну поліцію».

Для забезпечення діяльності поліції та ефективного виконання нею завдань під час режиму воєнного стану розширено повноваження в частині застосування заходів примусу: Закон України про внесення змін до законів України (№ 7147 від 13.03.2022) [3] «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»

Так, у ст. 32. Закону про Національну поліцію передбачено, додаткові повноваження зокрема:

- за письмовим запитом поліція безоплатно одержує від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання завдань та повноважень поліції, у тому числі й стосовно військовополонених. Відповідно запит підлягає виконанню у триденний термін, а в разі неможливості – не пізніше десятиденного строку з дня отримання. У випадку виникнення причин, що перешкоджають виконати запит, поліції мають бути повідомленні ці причини;

- за загальним правилом, поліціант, який виконує службові обов'язки в цивільному одязі, зобов'язаний завжди мати при собі спеціальний жетон. Поліціанту заборонено знімати з однострою спеціальний жетон чи приховувати його, відповідно йдеться про ситуації, коли його наявність перешкоджає проведенню оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій, виконанню завдань в умовах режиму секретності або здійсненню заходів із забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також спеціальних заходів із забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів, або під час здійснення повноважень поліції під час дії воєнного стану.

Крім того, скасовано вимогу, за якою поліціанти були зобов'язані під час виконання службових обов'язків із використанням засобів індивідуального захисту розміщувати на них ідентифікаційний номер або спеціальний жетон.

У мирний час, у визначеному законом порядку та випадках, поліціантам дозволено застосовувати такі заходи примусу, як фізичний вплив (сила), спеціальні засоби (кijки, кайданки, засоби сльозогінної та дратівної дії тощо), вогнепальна зброя. Поліціантам заборонено застосовувати заходи примусу, не передбачені законом.

Під час дії воєнного стану, у разі необхідності відбиття нападу або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та чинить опір поліціанту, він має право використати як заходи примусу, так і підручні засоби.

Також поліціантам надано право застосовувати заходи примусу до осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України без урахування окремих обмежень та заборон, визначених законом. Зокрема, дозволяється застосування заходів примусу без попередження, нанесення ударів спеціальними засобами без обмежень щодо локації їх нанесення, а також

застосування вогнепальної зброї.

Поліції дозволено застосовувати у воєнний час наступні технічні прилади:

- фото- та відеотехніку, у тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або фіксації правопорушень;

- технічні прилади та технічні засоби з виявлення радіаційних, хімічних, біологічних та ядерних загроз;

- безпілотні літальні апарати та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню;

- спеціальні технічні засоби перевірки на наявність стану алкогольного сп'яніння;

- спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- та відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів.

Необхідно зауважити, що фото- та відеотехніка може закріплюватись на однострої, на безпілотних літальних апаратах, службових транспортних засобах, суднах чи інших плавучих засобах, а також розміщуватись по зовнішньому периметру доріг і будівель. Також поліції надане право використовувати інформацію, отриману за допомогою фото- та відеотехніки, що перебуває в чужому володінні.

На час дії воєнного стану поліціанти мають право здійснювати конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі. У випадках, передбачених законом, поліція може утримувати таких осіб в ізоляторах тимчасового тримання.

Також, у межах компетенції, поліція проводить розмінування оперативного характеру в частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень.

Поліції дозволено здійснювати збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України. Поліція здійснює представництво та виконання зобов'язань України перед Інтерполом та Європолем, а також безпосередньо забезпечує співробітництво та обмін інформацією з такими органами. Між тим поліція організовує взаємодію правоохоронних органів України з Інтерполом та Європолем, а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності таких органів.

В межах розширених повноважень поліції особливі дискусії визвали в частині використання поліцейським засобів примусу щодо права на застосування підручних засобів. Якщо раніше поліцейський за жодних

обставин не міг застосовувати заходи примусу, що не визначені законом про Національну поліцію, то тепер згідно зі ст.42 у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби.

Відповідно, під час дії режиму воєнного стану поліцейські отримали право застосовувати заходи примусу передбачені цією статтею відносно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України без врахування установлених вимог і заборон щодо застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

Також, під час дії режиму воєнного стану у разі застосування поліцейським заходів примусу відносно осіб, які здійснюють агресію проти України та завдання вказаним особам тілесних ушкоджень, каліцтва та застосування вогнепальної зброї, за наявності можливості, з урахуванням подій на відповідній території, поліцейський усно або за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку має повідомити свого безпосереднього керівника, який у разі необхідності за можливості повідомляє центральний орган управління та відповідного прокурора. Як вказує головне науково-експертне управління апарату Верховної ради ГНЕУ, використання підручних засобів як заходів примусу може призвести до сваволі з боку представників правоохоронних органів, адже Закон не визначає, що таке підручні засоби, відповідно багато дискусійних моментів, але нагальних і необхідних в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану. Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Дата оновлення 09.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 01.06.2022).
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 №580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n484> (дата звернення 01.06.2022).
3. Про внесення змін до законів України № 7147 від 13.03.2022). Про Національну поліцію та Про Дисциплінарний статут Національної поліції України URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39210> (дата звернення 01.06.2022).